

2° Vlasnik zemljišta ubire neopravdano prihod rada i kapitala uloženg u zemljište, a da sa svoje strane ništa ne pridonasa;

3° budući da je plodna površina zemlje ograničena samom prirodom i ne može da se umnaža kao tvornice, mašine i druga kapitalna dobra radom, zato na račun socijalnih (množenja pučanstva) i ekonomskih konjunktura raste rapidno cijena zemljištu napose u industrijalnim i gradskim centrima.

U navedenoj knjizi »Das Privatgrundeigentum und seine Gegner« pobija Cathrein neopravdane navode »agrarnih socijalista«, a gleda sam sa simpatijom uvođenje tzv. »Wertz u wachst e u e r-a« na zemljište, kojemu cijena raste isključivo povoljnim konjunkturama. Njegovi su nazoni glede održanja privatnog vlasništva na zemljište potkrijepljeni i poznatom enciklikom Leona XIII. »Rerum Novarum«. Zato spomenuta knjizica na 162 stranice uz golemo djelo »Moralphilosophie« od istog pisca služit će kao naučni putokaz u jedan važan problem agrarne politike, koji je od najvećeg interesa za svakog javnog radnika u današnja vremena.

Istina, auktor uglavnom pobija navode agrarnog socijaliste Henry George-a, koji u svom glasovitom djelu »Napredak i siromaštvo« (Progress and Poverty) dokazuje neopravdanost svojine na zemljište, no principijelni izvodi Cathrein-a, ostat će za vazda od fundamentalne važnosti.

Dr. M. Ivšić.

Otto Schilling: Reichtum und Eigentum in der altkirchlichen Literatur. Ein Beitrag zur sozialen Frage. Herdersche Verlagshandlung, Freiburg im Breisgau. Brosch. RM. 4.—

Evandolja, djela apostolska, poslanice, a napokon spisi crkvenih otaca vrve najaktualnijim socijalnim i ekonomskim idejama. Zato će u tim djelima naći nesamo bibliciste, historičari i patrolozi nego i kršćanski sociolozi neiscrpivo dokumentarno blago kako za historičko sociološki studij prvih kršćanskih vjekova, tako i za određivanje smjernica u savremenoj sociologiji. Istina, među nazorima crkvenih otaca ima mnogo razmimoilaženja; ista dolaze poglavito odatle, što se nauka istočnih otaca i pisaca oslanja više na helensku socijalnu filozofiju, dok se u spisima zapadnih otaca zapažaju jasno tragovi individualističkog rimskog prava. Osim toga u svim tim starokršćanskim spisima nalazi se i nauka, što ih sadašnji kršćanski sociolozi ne mogu da poprime i unesu kao ideje-vodilice; sadašnji ni socijalni mentalitet, a ni ekonomski razvoj ne odgovaraju u mnogočem vjekovima kršćanskih otaca.

I ako je gore navedeno djelo Ottona Schillinga starijeg datuma (I. izdanje iz g. 1908.), ipak će ono kao plod neumornog i dugogodišnjeg studija očuvati svoju trajnu vrijednost ne toliko kao iscrpiva socijalno-ekonomska studija o bogatstvu i svojini, nego daleko više kao sinoptički i sintetički prikaz ekonomskih i socijalnih ideja u starokršćanskoj literaturi. Ono će ostati trajnim kažiprstom ne samo kroz golemu i teško pristupačnu starokršćansku literaturu nego i vodičem za noviju bibliografiju o socijalno-ekonomskim odnosima staroga i srednjega vijeka. Moderni sociolog-istraživač o nauci bilo pojedinog starokršćanskog pisca bilo po-

jedine epohe iz prvog milenija kršćanske Crkve ne će trebati drugo, nego da se posluži priredenom Schillingovom gradom i da je samo dalje dopuni i izgradi u specijalnu studiju. Tako je i sam auktor prikazao u svom specijalnom djelu »Die Staats- und Soziallehre des heiligen Augustinus« (god. 1910.) državnu i socijalnu nauku Sv. Augustina. To je isto učinio i francuski pisac Abbé J. Martin u svom djelu »La Doctrine Sociale de Saint-Augustin« (Paris, 1912).

U uvodu prikazana je temeljna nauka o bogatstvu i svojini prema Svetom Pismu Starog i Novog Zavjeta. No čini se, da se auktor ovdje nije htio hotimice da zadržaje, jer je rapidno prešao na prikaz državo-pravnih, gospodarskih i moralnih odnosa u rimskom carstvu. Ti su odnosi bezuvjetno djelovali i na gospodarsko-pravno shvatanje samih kršćana bilo u pozitivnom bilo u negativnom pravcu.

Iza izložene nauke apostolskih otaca, crkvenih pisaca 2. vijeka, Klementa Aleksandrijskog i Origena dijeli auktor svoj prikaz u dvije velike grupe: 1° pisci »latinci« (Tertulijan, Ciprijan, Komodijan, Laktancije, Ambrozije, Jeronim i Augustin); 2° pisci »orijentalci« (Atanzije, Ciril Jerusolimski, Bazilije Veliki, Grgur Nazijanski, Grgur Nizanski, Ivan Hrisostom, Teodoret Cirski i napokon »Apostolske Konstitucije«). — Zaključnim poglavljem može se smatrati prikaz djela Leona I., Grgura I., Salvijana i Izidora Sevilskog. Socijalnoekonomska nauka sv. Tome Akvinskog čini po svojoj iscrpivoj obradbi bezuvjetno predmet zasebnog studija; zato je Schilling svojim kratkim pasusom o nauci sv. Tome dao najbolji epilog svojoj studiji.

Dr. M. Ivšić.

1. — **Denzinger-Bannwart: Enchiridion Symbolorum.** Editio 16. et 17. quam paravit Joannes Bapt. U m b e r g S. J. Herder, Freiburg, 1928. XXX, 612 + 28. Cijena broširano 6 zlatnih maraka, vezano u platno M. 7.50.

Novo izdanje ove poznate zbirke, koju kardinal Gibbons smatra uz Sveto Pismo najpotrebnijim pomagalom za svakog teologa, imade neke odlomke priredene prema novijim vrelima, tako n. pr. arausikanski sabor, djelomično i tridentski sabor itd. Dodano je i mnogo novih tekstova, osobito iz pontifikata Pija XI., ali i od prijašnjih papa, tako n. pr. izvadak iz Sapientiae christianae Leona XIII. o ljubavi prema Crkvi i domovini, te Rerum Novarum o pravu vlasništva i pravедnoj plaći i t. d.

2. — **Zum Altare Gottes will ich treten.** Liturgisches Messbüchlein für Schüller höherer Jahrgänge. Freiburg, Herder, 1928.

Sustavno provodeći smjernice liturgijskog pokreta izdaje Herder misal p. Schotta u različitim izdanjima. Ova je knjižica »Schott br. 7.«. Odredena je za učenike i učenice onih razreda, koji odgovaraju po prilici našim gradanskim školama i nižim razredima srednjih škola, a osniva se na uvodnom molitveniku: Das Kind bei der heiligen Messe. Cilj je ove knjižice da omogući školskoj mladeži služiti se misalom kod svete mise, kad poodrastu ili dodu u više razrede. Ordinarium Missae tiskan je dva-put, jedamput dosta skraćeno, za prva dva razreda, a onda za treći i četvrti razred gradanskih škola gotovo doslovno prema latinskom, ali ipak ponešto skraćeno i promijenjeno, sve u dvije boje, crno i crveno, a neke